

گفتگو، ایرنا

برکناری انتظاری از دانشکده علوم اجتماعی علامه

«اردشیر انتظاری»، جامعه‌شناس و رئیس دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی از سمتش برکنار شد. این اتفاق بعد از آن افتاد که او اخیراً در برنامه زنده تلویزیونی «شیوه»، درباره «مهسا امینی» از کلماتی استفاده کرد که با انتقادهای واکنش‌گسترده روبه‌رو شد. انتظاری در این برنامه گفته بود: «در اعتراضات سال ۱۴۰۱، پیش‌بینی دشمن این بود که وقتی این اتفاق رخ می‌دهد و جوانان برای به قتل رسیدن یا کشته شدن یا نفل شدن یک دختر خانم کردنی وارد میدان می‌شوند، نظام مجبور است که به خشونت متوسل شود.» او دیروز صبح در برنامه تلویزیونی «شیوه» بابت توهین به «مهسا امینی» روی آنتن زنده از مردم عذرخواهی کرد، اما موجب برکنار شدنش نشد؛ چند ساعت بعد روابط عمومی دانشگاه علامه طباطبایی اعلام کرد: «دکتر اردشیر انتظاری، رئیس دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، در پی طرح مباحثی به‌دور از ادبیات ایرانی و اسلامی و استفاده از تعبیری نادرست در برنامه تلویزیونی «شیوه» از سمت خود برکنار شد.»

پیش‌بینی کاهش تراز دریای خزر

مدیرکل دفتر بررسی و مقابله با آلودگی‌های دریایی سازمان حفاظت محیط‌زیست گفته است که احتمال دارد تا ۲۰ سال آینده یک‌چهارم تراز آب دریای خزر خشک شود. به گزارش ایسنا، امید صدفی درباره کاهش سطح آب دریای خزر گفت: «نوسانات آب دریای خزر یک پدیده طبیعی است و در ۵۰۰ سال اخیر این مسئله وجود داشته است. در سال ۱۳۳۰ سطح دریا ۲۷/۳-متر بود و سال ۵۶ تا ۲۸/۲-متر کاهش پیدا کرد. تراز آب دریای خزر از سال ۵۷ شروع به افزایش کرد و حدود ۳ متر بالا آمد. در سال ۱۳۷۳ دوباره رو به کاهش رفت. او ادامه داد: «در سال ۷۲-۷۱ آب دریا آنقدر جلو آمده بود که ساحل و خانه‌های مردم زیر آب رفت و استانداری سانجینی و از ورود آب جلوگیری کرد. از سال ۷۳ تا ۸۵ در مجموع حدود ۳۰ سانتی‌متر و از سال ۸۶ تا ۱۴۰۰ سالانه ۹/۳ سانتی‌متر کاهش داشتیم. این روند از سال ۱۴۰۰ شدیدتر شد و حدود ۲۴ سانتی‌متر پایین‌تر آمده است. سال ۱۴۰۱ هم ۲۶ سانتی‌متر کاهش پیدا کرد. سال ۱۴۰۲ روند کاهش تراز آب خزر کندتر شده است، اما عدد دقیقی در این خصوص نداریم، بنابراین تقریباً از سال ۱۳۷۴ روند کاهش تراز آب را داشتیم و این باعث نگرانی شده است.»

در نشست «جنسیت و مسیر معاصر؛ تداوم تغییر» مطرح شد

بدن زنان؛ تقاطع همه تبعیض‌ها

شناسایی می‌شوند. مثلاً زن سنتی در دوران مدرن، زنی است که همچنان به‌نظر می‌رسد پابند خانواده است و حاضر نیست با مرد غریبه بیرون برود، تابع جلسات زنانه است، معمولاً با ایما و اشاره حرف می‌زند و به‌محض اینکه به هم می‌رسند درباره همسر و فرزندان شان صحبت می‌کنند. این موضوع مطلق نیست و همه چیز درهم است، اما وجه غالب این است. زن مصرفی (مدرن) هم نعل به‌نعل آنچه از سنت آمده را به‌طور کلی کنار می‌گذارد و می‌خواهد از فرق سر تا نوک پا غربی به‌نظر برسد و هر موضوعی که او را به سنت‌ها می‌چسباند، موجب تحقیر خودش می‌داند. او هم به‌نحو مقلد است و با زبان بدن و حرکاتش می‌خواهد از سنت فاصله بگیرد.»

از نگاه این پژوهشگر، زن مبارز در دوران مدرن، اصرار بر آزادی خود از سنت و مدرنیته دارد و سعی می‌کند اراده‌گرایانه هویت خود را تعریف و بازتعریف کند. در این تعریف به‌نظر می‌رسد او می‌خواهد از سنت و مدرنیته فهم‌نشده کناره‌گیری و حوزه جدیدی را برای خودش تعریف کند.

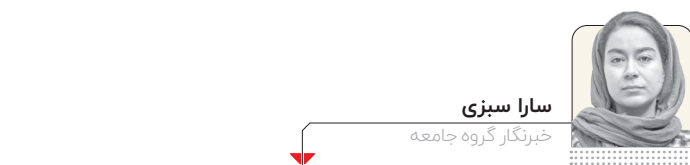
مرتضی ریشه ایفای نقش تازه زنان ایران در دوران معاصر را واقعه تنباکو دانست: «چطور می‌شود که زن ایرانی از قطنی نان و بعد واقعه تنباکو که با حمایت روحانیت انجام شد یعنی بدون بریدن از آن ارزش‌های دینی و سنتی - به نقش خود در سیاست‌ورزی پی ببرد؟ این موضوع از زنان طبقات بالا و دربار شروع شد، نه از توده و از آنجا به‌بعد دیگر هرگز به خانه برگشت و مثل قبل به پستوها برگشت تا امروز و جنبش مهسا ادامه یافت.»

او در ادامه، جریان‌های دوران رضاشاه را بررسی کرد؛ از نگاه مرتضی بدن زن و مرد با وجود دنیای مدرن دچار تفکیک‌هایی شد و در دولت-ملتی که خیلی عمومی و درون‌زا نبود، تحت‌تأثیر استعمار قرار گرفت؛ یعنی عاملیت نوسازی و نوگرایی زنان و مردان ایرانی که خودشان در جریان مشروطه به آن رسیده بودند، از آنها گرفته و به رضاشاه داده شد: «رضاشاه نوسازی درون‌گرا و درون‌زای ایرانی را به پروژه مدرنیزاسیون و عاملیت دربار تبدیل کرد. این پروژه دولت-ملتی ساخت که انواع تفکیک‌ها و تبعیض‌ها در آن پیدا شد؛ ما مدرن شدن را با نقد سنت‌ها آغاز نکردیم و به همین دلیل فرمایشی شد و در میانه راه هم استعمار مداخله کرد. به دنبال آن ملت ایران یکپارچه شد؛ ملتی که نژادش آریایی و زبانش فارسی بود. اقوام هم رخت برپاستند و تبعیض‌های نژادی و مذهبی شروع

و با صفت‌هایی نام برده می‌شود. مرد در تعریف معین یا دهخدا کسی است که سخت، جوانمرد، غیور، پهلوان، حامی، جنگاور و شایسته است، اما زن کسی است که مرد نیست.» مرتضی در ادامه از نظریه بدنمندی برای تعریف مفهوم زن استفاده کرد: «همه انسان‌ها در دوران مختلف زندگی خود توسط بدن شناخته می‌شوند. در واقع بدن، شناخته شدن و تعلق داشتن به یک گروه اجتماعی را در مقاطع مختلف تبیین و ضمانت می‌کند. ما به‌واسطه بدن، جهان را شناسایی و تجربه می‌کنیم. مفاهیمی مانند آزادی، اختیار، جبر، ستمگری و حتی امر سیاسی را به‌واسطه بدن خود درک می‌کنیم. به همین دلیل ممکن است بدن مردانه با زنانه درک متفاوتی از امر سیاسی داشته باشند؛ در حالی که در دوران مدرن، بدن انسان به‌مثابه امر سیاسی در اختیار قدرت‌ها قرار دارد، به‌ویژه اگر دولت‌ها انضباطی باشند و جفت و بست آنها با کنترل و امنیت باشد، زن و مرد هر دو به‌منزله امر سیاسی کنترل می‌شوند.»

این فعال حوزه زنان از تعبیر فوکو هم برای ادامه توضیحاتش استفاده کرد که طبق آن انضباط بر بدن زنانه و مردانه از طریق نهادهای اجتماعی مختلف مانند دانشگاه، بهداشت، ارتش و موارد دیگر اعمال می‌شود و در نهایت از آنها شهروندی مطیع و منظم ساخته می‌شود. مرتضی یکی از نمونه‌های این روند را «شهروندان مصرفی» معرفی کرد که به‌گونه دیگری برای نظام‌های شناخته‌شده سرمایه‌داری یا حتی سوسیالیسم دولتی سر به‌راه شناخته می‌شود: «اگر بخواهیم در سنت زن را شناسایی کنیم، آن را در سه بدن شناسایی می‌کنیم؛ زن-مادر که همواره تقدیس می‌شود، زن-کدبانو یا زن-همسر که همیشه محدود می‌شود و زن-معشوقه که همواره تمنا می‌شود. یعنی این سه قالب بدنی تعاریفی بود که برای زنان در دوران پیشامدرن تعریف می‌شد. من سنت را با مذهب تفکیک می‌کنم. وقتی از سنت صحبت می‌کنم، منظور سنت چندین و چند هزارساله آبا و اجدادی است که مذهب هم به آن کمک می‌کند. در دوران مدرن، زن در سه قالب سنتی، مدرن (مصرفی یا عروسکی) و مبارز شناسایی می‌شود.»

مرتضی زن سنتی را تابع سنت‌های آبا و اجدادی معرفی کرد که به‌هیچ وجه دست از آنها برنمی‌دارد و احساس امنیت و هویتش در گرو آن و اصل اساسی او هم تقلید است: «این بدن‌ها با کنش‌های بدنی و عواطف

سارا سبزی
خبرنگار گروه جامعه

آغاز حضور زنان در عرصه سیاسی ایران از چه زمانی آغاز شد، «زن» از چه دوره‌ای به‌منزله امر سیاسی در نظر گرفته شد و آیا می‌توان آن را محدود به ایران دانست؟ آیا حضور در واقعه تنباکو، نقطه شروع است یا باید تاریخ این حضور را از پیش از آن در نظر گرفت؟ دو پژوهشگر زن از ایران و افغانستان در نشست اخیر مؤسسه رحمان به نام «جنسیت و مسیر معاصر؛ تداوم و تغییر» به این سوالات پاسخ دادند.

هما همت

کنشگر اهل افغانستان:

طالبان در برخورد روشن نیست و هر روز برای زنان حکمی صادر می‌کنند. نحوه ایستادگی زنان در این مدت، به این شکل بود که در کوچه و بازار پوشش خود را تغییر ندادند؛ یعنی بیشتر زنان شهری نقاب نمی‌زنند. در دوره جمهوریات بیشتر زنان بدون داشتن نقاب، چادر سر می‌کردند، اما از زمانی که طالبان آمد، چادر خود را برداشتند و به‌نوعی می‌خواهند کنشی نشان دهند

ششمین نشست از مجموعه نشست‌های جنسیت و نابرابری به همین موضوع اختصاص پیدا کرد و مینو مرتضی، پژوهشگر و فعال حقوق زنان از ایران و کشمیر و هما همت، نویسنده آزاد و کنشگر مستقل مدنی از افغانستان در آن سخنرانی کردند؛ سخنرانی‌هایی درباره مسئله سیاسی شدن بدن زنانه، زنان به‌منزله امر سیاسی و بازخوانی وضعیت زنان پس از روی کار آمدن دوباره طالبان.

مینو مرتضی، فعال حقوق زنان و پژوهشگر، سخنران اول این نشست بود که موضوع «زنان به‌منزله امر سیاسی در فرازوفرودهای سیاسی جامعه ایران» را بررسی کرد. او محور ارائه خود را تأثیرگذاری امر سیاسی بر جامعه قرار داد و توضیح داد که امر سیاسی برآمده از سیاست، شامل هر آن موضوعی می‌شود که متأثر از قدرت است. در این شرایط امر سیاسی به این معنا فراتر از خود سیاست می‌رود و حوزه‌های بسیار بیشتری را در برمی‌گیرد و تا اعماق جامعه و لایه‌های عمیق زندگی نفوذ می‌کند؛ آنجاست که وقتی زن به‌منزله امر سیاسی تحت تأثیر قدرت سیاسی قرار می‌گیرد، تا اعماق خانواده و لایه‌های زیرین اجتماعی نفوذ می‌کند.

او از تعاریف مفهوم زن گفت و توضیح داد که چطور به‌صورت محدود به این مفهوم پرداخته شده است: «وقتی می‌خواهیم مفهوم زن را بررسی کنیم و به تعاریف فرهنگی و فلسفی برویم، هیچ تعریفی از زن به‌غیر از زنانگی، و تعریفی از مرد به‌عنوان مردانگی وجود ندارد، با این حال در تعریف زن، ادبیات و شاعرانگی زیاد دیده

تعطیلی موقت بیمارستان لولاگر

معاون پیشگیری و کاهش خطر سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران توضیحاتی را در مورد اعلام خبری در مورد پلمب بیمارستان لولاگر ارائه کرد و گفت، این بیمارستان برای حل مشکلات ایمنی داوطلبانه تعطیل شد. او ادامه داد: «در مجموع تاکنون ۹۸ ساختمان در ۳۵ بیمارستان تهران مورد ارزیابی قرار گرفت. همچنین وضعیت ایمنی ۱۶۴ مرکز درمانی هم مورد ارزیابی قرار گرفته است. ایمن‌سازی در هفت بیمارستان فجر، حضرت رسول، فیروزآبادی، شهدای فیاض بخش، شهدای یافت‌آباد، بوعلی و لولاگر آغاز شده که در این میان بیمارستان لولاگر از حدود دو ماه پیش با تصمیمی که خود مدیران این بیمارستان گرفتند، تعطیل شد تا ایمنی بیمارستان به‌طور کامل تأمین شود.»